

POSUDOK OPONENTA DIZERTAČNEJ PRÁCE

Študent:	Mgr. Bc. Peter Bučko
Názov práce:	Kulty uhorských svätcov z 11. storočia
Odbor:	Historické vedy – Církevní a obecné dejiny
Oponent:	Prof. Mgr. Miroslav Lysý, PhD.
Pracovisko opONENTA:	Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra právnych dejín a právnej komparatistiky

I.

Predložená dizertačná práca Mgr. Bc. Petra Bučka si z hľadiska svojho názvu vytyčuje za cieľ analýzu kultu uhorských svätcov v 11. storočí. Z hľadiska takto postavenej témy je treba povedať, že určité osoby nemožno zaradiť medzi svätcov 11. storočia. Týka sa to napríklad sv. Ladislava (od s. 151), ktorý bol kanonizovaný zhruba storočie po jeho smrti, prinajmenšom však v 11. storočí žil a umrel (1095). Na pováženie sú tiež špekulácie o Šalamúnovi (od s. 165), kde však aj sám dizertant priznáva pomerne náročnú úlohu z hľadiska zachovanosti písomných prameňov. Úplne mimo témy je však spracovanie „svätého Svätopluka“, a to hneď z dvoch dôvodov. Tým prvým je, že ide o osobu, o ktorej neexistuje historický doklad o jej blahorečení, kulte, legende, zázrakoch, a podobne. Druhým dôvodom je, že patrí do 9., a nie do 11. storočia. Všetky súvislosti medzi údajným svätým Svätoplukom a neskoršími svätými 11. storočia sú postavené na veľmi vážnych domnienkach.

Pokiaľ chcel dizertant spracovať takúto tému a zaradiť do nej aj postavu kniežata Moravanov Svätopluka (+894), mal si požiadať o zmenu témy, aby do nej mohol zaradiť osoby patriace do iných období. Aj tu však platí moja výhrada vyššie, že Svätopluk nepatrí medzi osoby svätej povesti.

Paradoxne má k svätej povesti bližšie Svätoplukov strýko a predchodca Rastislav, skutočný iniciátor budovania cirkevnej organizácie u Moravanov a podporovateľ cyrilo-metodskej misie. Je ostatne charakteristické, že práve Rastislav bol aj v modernej dobe kanonizovaný v pravoslávnej cirkvi. Používanie Svätoplukovských motívov v tejto dizertačnej práci tak pokladám za nadbytočné a predstavujú najväčšiu slabinu. K tejto skutočnosti sa budem v posudku ešte podrobnejšie vracieť.

II.

Heuristika práce je na solídnej úrovni a treba oceniť, že dizertant pracuje s celou škálou prameňov a literatúry rôznej miestnej a jazykovej proveniencie. Práca je rozhodne spracovaná na výbornej heuristickej báze.

V práci dizertant používa moderné pramenné edície a siahol tak napríklad aj po prepracovanom treťom vydaní zbierky *Magnae Moraviae fontes historici* z roku 2019. Na strane druhej, ako si ukážeme nižšie, kritický poznámkový aparát nevyužil z tejto edície celkom dobre, pretože mal po ruke rozbor literatúry k údajnému kráľovskému titulu Svätopluka na základe analýzy Reginonovej Kroniky od Davida Kalhousa (MMFH I, s. 122).

III.

Jazyk práce je vyspelý a kultivovaný, chýb a preklepov je relatívne málo. Dizertant zaradil do svojej práce aj terminologickú poznámku (na s. 11), v ktorej vysvetľuje, prečo v práci uprednostňuje výraz Transilvânia pred Sedmohradskom.

Súčasne píše, že pod Uhorskom rozumie útvár, ktorý „v *definitívnej podobne (sic!) zanikol Veľkovaradínskym mierom v roku 1538, kedy prišlo k rozdeleniu medzi Ferdinanda Habsburského, Jána Zápoľského a osmanského sultána Sulejmana.*“ Túto vetu nemožno pokladať za nič iné ako vážnu chybu, a to z dvoch dôvodov. Tým prvým je, že na základe Veľkovaradínskeho mieru došlo k deleniu Uhorska iba medzi Ferdinandom a Jánom, ktorí sa vzájomne uznali ako akísi spolukráli. Sultán Sulejman s týmto mierom nemal nič spoločné a obsah dohody spočiatku ani nepoznal. Turci sa zmocnili stredného Uhorska až v roku 1541 po ich veľkej výprave, počas ktorej obsadili Budín a zriadili v ňom následne centrum správy na nimi okupovanej časti Uhorska. Druhým dôvodom, prečo je dizertantovo tvrdenie absurdné je, že Uhorsko samozrejme nezaniklo ani v roku 1538, ani v roku 1541. Zánik krajiny (štátu) nie je možné spájať s jeho teritoriálnou rekonštrukciou. Z pohľadu slovenských dejín Uhorsko zaniklo rozpadom v roku 1918 (ako ostatne aj vyplýva z Preambuly Trianonskej mierovej zmluvy), maďarská optika je, pravda, iná a vychádza z úplnej continuity až do súčasnosti.

IV.

Trochu obsiahlejšie sa teraz budem venovať osobe Svätopluka I., kniežata Moravanov. Na prvom mieste je zrejmé, že dizertant prevzal argumentáciu o kráľovskom titule Svätopluka na základe čítania prác Martina Homzu (na s. 28). Ide síce o okrajovú vec z hľadiska predmetnej témy, predsa len sa však pri nej pristavím bližšie, pretože dizertant tu neukázal kritický postoj k Homzovým argumentom.

V prvom rade je treba uviesť, že Svätopluk sa ako kráľ označoval v staršej historickej literatúre skutočne bežne, na čo sám Homza a jeho spoluautori hojne (a zväčša aj správne) poukazujú. Dôvod bol prozaický: niektoré pramene z 9. storočia, no najmä neskoršia tradícia uvádzala Svätopluka s označením *rex*, čo podľa moderného úzu (hoci nie podľa úzu z 9. storočia) prekladáme ako kráľ. V literatúre sa však pomerne dlho nešpekulovalo o Svätoplukovej kráľovskej hodnosti, či korunovácii, Svätoplukov titul ani nebol predmetom odborného sporu. Niektorí autori ho dokonca v tej istej práci označili ako knieža (resp. *dux*) a hneď na to ako kráľa (resp. *rex*). Jedným z najagilnejších autorov, ktorí sa snažili zdokumentovať Svätopluka ako kráľa, bol český právny historik Václav Vaněček, ktorý svoje staršie práce písal ešte počas Protektorátu Čechy a Morava a jeho „kráľ Svätopluk“ mal nutne protinemecký nacionálny osten. Na tomto stanovisku zostal Vaněček aj vo svojej neskoršej tvorbe. Pripomeňme, že išlo o prominentného právneho historika z obdobia komunistického režimu.

V tejto súvislosti je ale treba uviesť, že Homzom formulovaná predstava, že to boli pofebruároví komunisti, ktorí sa snažili Svätopluka zbaviť kráľovskej hodnosti (vid' jeho prácu *Svätopluk v európskom písomníctve*, s. 654), je v kontexte s vyššie uvedeným očividne nesprávna. Po Vaněčkovi sa témy chopil najmä Lubomír Havlík, ktorý vystaval celú argumentáciu o kráľovskej hodnosti (ako ju pozná aj dizertant), a ktorú v podstate bez kritickej analýzy prebral Homza. Diskusia, ktorá sa neskôr rozpútala na stránkach

Historického časopisu, však ukazuje, že celý spor nie je možné uzavrieť Homzovým víťazstvom. Dôvod je ten, že tento nevedel ani tu ani v neskorších prácach reagovať na argumentáciu oponentov, najmä na skutočnosť, že domáce pramene Svätopluka označujú za knieža a nevedel odstrániť rozpory vo svojej argumentácii (prevzatej z Havlíka). Tolko – vo všetkej stručnosti – k otázke titulu.

V.

Dôvod, prečo som v tomto posudku venoval pozornosť titulu Svätopluka, napriek tomu, že ide s ohľadom na tému práce o okrajový problém, spočíva v mojom podozrení, že dizertant posudzuje túto historickú postavu bez kritického odstupe. Vidno to podľa toho, keď hovorí napríklad o „Svätoplukovom kulte“. Je možné, že dizertant sa nechal zviest' práve Homzovou monografiou o „Svätoplukovskej legende“. Sám Richard Marsina veľmi správne poukázal, že hovoriť o legende v kontexte so Svätoplukom je nesprávne a doslova napísal, že „*pre neodborného čitateľa je to vyslovene zavádzajúce*“. Z predloženej dizertačnej práce je však vidieť, že tento manipulatívny spôsob narábania s jazykom mátie aj odborníkov, akým by mal byť aj dizertant.

V skutočnosti však Svätopluk žiadnu legendu („život“) nemá, nemá ani svoj sviatok, oslavu jeho úmrtia či prenesenia ostatkov, „dôkazy“ o prorockom duchu, či „dôkazy“ o mučeníctve alebo vyznavačstve. Chýbajú rovnako údaje o zázrakoch pri Svätoplukovom hrobe (či už autenticite podobných údajov budeme veriť, alebo nie). Nemusí každý blahoslavený spĺňať všetky tieto atribúty, veď nie všetky legendy obsahovali všetky „povinné“ časti. Niekde mohli chýbať zázraky, inde *translatio*. Aspoň niektorý z vyššie uvedených atribútov však legenda musí obsahovať. Ak teda k Svätoplukovi chýba hagiografický prameň (ako ostatne vyplýva aj z dizertantovho prehľadu prameňov ktéme na s. 12 – 20), máme do činenia s nehagiografickou témou.

Ak Svätopluk nemal kult, ale pomerne bohatý a prameňmi bezpečne zachytený odkaz, ide o asi takú „legendu“, ako sú „legendy“ šoubiznisu a športu (toto prirovnanie opäť preberám od R. Marsinu). Historik sa však musí vyjadrovať precíznejšie.

VI.

U Svätopluka tak nie je doklad konania o vyhlásení za blahoslaveného a nemáme doklad o úcte k nemu. Poznáme len široké spektrum pomerne krajných pohľadov na túto postavu (od *damnationis* autora Fuldských letopisov po oslavu autora Reginonovej kroniky). Z neskoršieho obdobia, pravda – z obdobia novoveku –, poznáme vďaka Homzovmu výskumu jednu legendu, ktorá je spojená s jeho menom. Ani sám Homza však neidentifikuje legendu *In finibus Hungariae* so Svätoplukom (ako to nesprávne tvrdí dizertant na s. 28, avšak na s. 55 ho identifikuje už správne s údajným Svätoplukovým synom). Ide o text natoľko kontaminovaný nepresnosťami, že na jeho základe je absurdné vytvárať zo Svätopluka svätca. Zvlášť ak ide najmä o prameň značne neskorý (text bol vydaný v roku 1635) a zo stredovekého pramenného materiálu neexistuje nič, čo by zvesti o údajnej Svätoplukovej svätosti mohlo podporiť.

Je ostatne príznačné, že práve časť domácej moravskej tradície sa stavala k Svätoplukovi krajne negatívne a vykresľovala ho ako človeka, ktorý sa „váľal v bahne smilstva“. Zaujímavé na tom v skutočnosti je to, že o Svätoplukovi sa zachovalo pomerne solídne množstvo

pisomných prameňov, prinajmenšom v porovnaní s inými vládcami. Chýba však práve ona legenda a chýba aj dôvod, prečo by sa Svätopluk svätcom mal stať (teda vyznavačstvo alebo mučeníctvo).

Práve tu vidím aj asi najväčšiu slabinu dizertačnej práce kolegu Mgr. Bc. Petra Bučka. Chýba jej nevyjasnenie toho, čo je to vlastne svätec, čo je to kult, a aké sú ich špecificky stredo európske včasnostredoveké podmienky. Tieto mohli predstavovať najvýznamnejšie obohatenie témy.

VII.

Rovnako sa autor trochu prehnane vyjadruje k pozícii Svätopluka v pomyselnom panteóne „slovanských vládcov“: „*Domnievame sa však, že, tu boli výrazné predpoklady, ktoré Svätoplukovi a zrodu jeho spomienky, zabezpečili takmer bezprecedentné postavenie medzi slovanskými panovníkmi.*“ (s. 28).

Tu treba uviesť, že práve ono označenie *rex Slavorum* z prostredia pápežskej kancelárie z roku 885 je tak trochu výnimočné a nemáme priame doklady o tom, že by sa niekto chcel pokúsiť nadviazať na toto Svätoplukovo (skutočné či domnelé) dielo budovania kráľovstva Slovanov. Slovanské vedomie bývalo vždy bez výnimky sekundárne, pokiaľ vôbec existovalo. V skutočnosti však na prvom mieste v každej krajine existovala pamäť na domácich vládcov. Sv. Václav v Čechách a Mieško I. v Poľsku nech sú týmto príkladom. (Sám dizertant niečo podobné ukazuje na príklade Srbov, por. s. 42.)

Na strane druhej je ale nepochybné, že sa osobné meno Svätopluka vyskytovalo vo viacerých panovníckych rodoch. Znamená teraz používanie tohto mena pamiatku na toho „prvého“ Svätopluka, alebo ide len o určitú módu (viď údaje dizertanta zo s. 31 o bosnianskom kráľovi Svätimirovi, otcovi Svätopluka)? Na túto otázku nám pramene zrejme odpoveď len tak nedajú, ale ak by nám aj náhodou dali, stále platí, že nejde o žiaden doklad o Svätoplukovej svätosti. Nejde o legendu, ide o povesť, odkaz, azda aj úctu, či módu.

Ak spomíname opakované používanie mena, nemusí ísť nutne o dôkaz pozitívne prijímaného odkazu na jeho prvého známeho nositeľa, ako sa domnieva dizertant na s. 58. Stačí si prejsť Kosmovu kroniku a jeho rozprávanie o všetkých troch Boleslavoch a je evidentné, že sa jedná o predsudok založený na chcení, nič viac. Súčasne, *a contrario*, znovuobjavenie mena Václav medzi vládnucimi Přemyslovcami v relatívne neskorej dobe tiež nemusí znamenať zníženie úcty vo vzťahu k českému kniežatstvu v období od jeho zavraždenia (935) po nástup Václava II. na sklonku 12. storočia.

Opakované používanie určitého mena teda nie je dôkazom existencie kultu. Tento problém je možné aplikovať na dizertantovu kapitolu o Bosne (s. 33 – 36), ktorá predstavuje veľmi zaujímavý, avšak dizertantom svojvoľne interpretovaný pramenný materiál. V tejto kapitole sa totiž snaží dizertant uistiť čitateľa, že v Bosne sa na konci 12. storočia nachádzal preklad listu pápeža Jána VIII. *Industria tuę*, čo v spojení s výskytom mena Svätopluk medzi údajnými bosnianskymi vládcami odkazuje na veľkomoravské inšpirácie. Potiaľto je, pravda, možné s dizertantom súhlasiť, hoci nám trochu chýba vysporiadanie sa s problémom, že Svätopluk nepatrí medzi zástancov slovanskej liturgie (ako je vidieť aj zo zachovaného latinského znenia spomínaného listu). Ani náhodou však tieto skutočnosti nedokazujú Svätoplukov „kult v Bosne“, ako znie názov kapitoly.

Niečím podobným je potom spracovanie Svätoplukovskej témy na príkade Dukljanského kráľovstva (na s. 37 – 42), kde sa nachádza bohatý pramenný materiál v podobe povesti (nie legendy) z *Letopisu popa Dukljanina*. Dizertant sa v tejto kapitole zrejme nechal inšpirovať nesprávnou Homzovou analógiou o „podobnom“ zakladateľskom rozsahu cirkevnej správy Svätopluka I. a uhorského kráľa Štefana I., pretože vychádza z toho, že obaja založili (s. 40) dve cirkevné provincie (sic!). Cirkevnú provinciu však musí viesť arcibiskup. Štefanovi I. sa skutočne podarilo počas svojej vlády vytvoriť dve arcibiskupstvá (v Ostrihome a v Kaloči) s dostatočným (a sebestačným) počtom biskupov. Svätopluk v tomto úsilí určite taký úspešný nebol, keďže na Morave bolo presne jedno arcibiskupstvo (teda provincia) a jedno jemu podriadené biskupstvo so sídlom v Nitre. Ďalšie biskupstvá už Svätopluk z nepochopiteľných dôvodov nezaložil, hoci Ján VIII. s nimi v liste *Industrę tuę* počítal. Z pomerne vágnych predpokladov sa potom vyvodzuje, že Svätopluk tu bol akýmsi predobrazom svätého Štefana. Toto všetko však – ako treba jasne konštatovať – ide nad výpovednú schopnosť písomných prameňov a stane sa to skôr zaujímavým materiálom pre ďalšie generácie historikov, keď budú skúmať slovenské dejepisectvo po roku 2000.

VIII.

To že dizertant prepadol svojej téme, je vidieť aj z jeho spracovania údajného Svätoplukovho kultu (v skutočnosti povesti) v Nitriansku. Jej najznámejším prejavom je časť Kosmovej kroniky, zachytávajúca povest' o Svätoplukovej smrti v kláštore v Nitre. Ani táto pasáž neobsahuje hagiografické prvky. Že ide o neskorú a faktograficky veľmi spornú povest', je zrejme každému medievistovi, ale dizertant jej, zdá sa, verí: „*Ak sa prikloníme k autenticite Kosmovho tvrdenia, podobne ako Richard Marsina, musíme teda uznať i to, že Svätopluk naozaj dožil a bol pochovaný v Zoborskom kláštore.*“ (s. 53) V skutočnosti však autenticita Kosmovej povesti mohla spočívať len v tom, že si v Nitrianskom kláštore na konci 11. storočia mysleli, že tam Svätopluk dožil svoje posledné roky. Dobovo rozšírený názor na konci 11. storočia však nedokazuje nič vo vzťahu k udalostiam konca 9. storočia.

Na to potom dizertant rozvíja túto látku Homzovou imagináciou o prepojení Svätopluka s domácimi nitrianskymi (arpádovskými) elitami. Nijako nevadí, že neexistuje žiaden prameň, ktorý by toto potvrdzoval. Stačia vágne súvislosti: Kosmova povest' sa týka Nitry, v Nitre sídlili arpádovské údelné kniežatá, a teda, súvislosť je „jasná“. Takto by žiaden historik ale pracovať nemal.

Kosmovo rozprávanie o Svätoplukovi je v skutočnosti skôr príbehom pokánia hriešnika, sotva však svätca. Svätopluk tu nevystupuje ako *rex iustus*, ale ako nespravodlivo bojujúci proti svojmu „pánovi“ („*contra dominum suum*“) Arnulfovi, v Kosmovom podaní je teda skôr *rex iniustus*. Nebol ani umučený, ani nebol vyznavačom kresťanskej viery, nebol vlastne v Kosmovom rozprávaní ani dobrým panovníkom. Kosmova povest' o Svätoplukovi je len ďalším nehagiografickým textom.

IX.

Trochu lepšie je to s prirovnaním Svätopluka k mýtickým postavám (na s. 57 a n.), pretože variácie a rôzne námety o Svätoplukovi predstavujú naozaj bohatý materiál. Rovnako máme menej pripomienok k ďalším kapitolám. Tie sa venujú už osobám, ktoré dosiahli skutočnú

svätú povesť (azda s výnimkou Šalamúna). K týmto častiam pripájame nasledovné pripomienky:

s. 68: „*Legendista sa nešítí hovoriť o Svoradovej-Ondrejovej svätosti a používa pri tom v jednej vete adjektívum „sanctus“ ako i „beatus“. To podľa nás svedčí, že v čase vzniku legendy (textu, ktorý je nám sprostredkovaný zachovanými rukopismi približne v roku 1064, musel byť už Svoradov kult značne etablovaný.*“ – Tu musíme upozorniť, že tento záver by bol prijateľný len vtedy, ak by dizertant pracoval s autentickým rukopisom, avšak najstaršie výňatky legendy sú z 13. storočia a najstarší celý text z 15. storočia. Prívlastok „sanctus“ alebo „beatus“ mohol dosť dobre vložiť do textu kopista staršieho rukopisu v čase už etablovaného kultu.

s. 73: „*Svätec či svätci z Nitrianska ich totiž mohli legitimizovať ich postavenie a prostredníctvom svojich činov či zázrakov zdôrazňovať ich vhodnosť („idoneitas“) na korunu.*“ – Ako mohol lokálny nitriansky kult (ako ho charakterizuje sám dizertant) legitimizovať nitrianskych Arpádovcov mimo Nitrianska?

s. 73 – 74: Spájanie skutočného kultu sv. Svorada a sv. Benedikta s údajným kultom nesvätého hriešnika Svätopluka je úplne mimo výpovednú schopnosť písomných prameňov.

s. 89: „*Podľa Kosmovej kroniky, kláštor založil veľkomoravský panovník Svätopluk, ktorý sa sem napokon utiahol.*“ – Kosmas vo svojej kronike netvrdí, že kláštor založil Svätopluk, ale že ho „za jeho podpory a pomoci“ postavili traja pustovníci.

s. 90 a 96: Dizertant píše v kontexte počiatkov Zoborského kláštora o nitrianskom „šľachtickom rode“ a o „nitrianskej šľachte“. Treba upozorniť, že pred 13. storočím na našom území hovoriť o šľachte je pomerne nepresné. Ešte nepresnejšie je to pre 9. storočie. (Dizertant sa odvoláva na práce J. Lukačku; ten chápe šľachtu skôr v genealogických súradniciach. Ak by sme ich brali vážne, šľachticom by dnes mohol byť ktorýkoľvek potomok zemianskeho rodu z Turca, avšak z hľadiska sociálnych štruktúr a právneho postavenia šľachta od roku 1918 na našom území nejestvuje.)

s. 91: Vyvodzovanie príbuzenského vzťahu medzi Mojmírovcami (doloženého rodu v 9. storočí) a Poznanovcami (v 9. storočí nedoloženými) na základe vágnej podobnosti osobných mien Preslav a Poznan, medzi ktorými je nad to vyše storočný časový odstup, je za hranou výpovednej schopnosti prameňov. Celá vec sa dá uzavrieť jednoduchšie: ak Poznanovci boli významným rodom v 9. storočí, akiste mohli byť ako významný rod príbuzensky spojený s Mojmírovcami.

s. 97: „*Kráľ Peter Orseolo však nepanoval dlho. V roku 1041 došlo k vzbure, ktorú viedol palatín Samuel Aba, ženatý s ďalšou dcérou veľkokniežata Gejzu. Samuel sa na krátko ujal trónu, v roku 1043 bol však porazený Petrom, ktorý mal podporu cisára.*“ – Samuel Aba skončil na uhorskom tróne v roku 1044 (nie 1043) a porazený bol nie cisárom, ale rímsko-nemeckým kráľom Henrichom III., ktorý následne dosadil Petra Orseola na uhorský trón.

s. 97: Otázka, či Peter Orseolo skutočne zomrel v roku 1046 alebo nie, je samozrejme špekuláciou, ktorá sa ale dá vyriešiť poctivou kritikou prameňov. Uhorský kronikár bol zjavne voči Petrovi zaujatý a nechal ho potupne zomrieť. Navyše, táto správa je zachovaná v kronikárskej kompozícii zo 14. storočia (a nevieme, ako vyzerala verzia z 11. storočia), kým Kosmas, bezpochyby objektivnejší, je aj časovo bližšie udalostiam.

s. 101: „Čo však bolo Maurovým cieľom, keď do Svoradovej legendy vkladal svätoplukovské motívy? V prvom rade to bola zrejme snaha o „resuscitáciu“, zachovanie a napokon aj silnejšiu implementáciu svätoplukovského mýtu.“ – Na túto dizertantovu špekuláciu treba odpovedať jednoducho: Ak by chcel Maurus resuscitovať Svätoplukov mýtus, akiste by písal o Svätoplukovi priamo a nie v náznakoch, ktoré drvivá väčšina medievistov v jeho legende ani nevidí. Tento výklad legendy o sv. Svoradovi a Benediktovi by som inak dal do kontrastu s videním V. Chaloupeckého, ktorý v oboch svätcoch videl presný opak toho, čo dnes vidí M. Homza. Podľa Chaloupeckého boli obaja cudzími prvkami v nitrianskom prostredí, preferovanými maďarskou „stranou“ v Nitre s cieľom zahľadiť pamäť na veľkomoravské dejiny.

Ako je vidno, historiografia vie v podstate rovnakými metódami vyprodukovať z jedného prameňa úplne opačné stanoviská. Treba však povedať, že text legendy neobsahuje ani Chaloupeckého ani Homzovo stanovisko: ide o život dvoch svätých, ktorí s politickými dejinami nášho územia majú spoločné len to, že sa stali vzorom pre „správny“ život kresťana.

s. 107: „Hoci sa Štefan vyznamenal ako zakladateľ Uhorského kráľovstva, zrejme nedošlo k spontánnemu vytvoreniu jeho kultu.“ – Ako si dizertant predstavuje „spontánny“ vznik kultu? Podľa môjho názoru, každý kult vzniká aktivitou konkrétnych ľudí, v určitom zmysle nespontánne.

s. 147: „V prípade Gerarda je viac ako zjavné jeho mučeníctvo, ktoré zohralo zásadnú rolu. Bol dokonca považovaný za prvého uhorského mučeníka, hoci len niekoľko rokov predtým mučeníckou smrťou zomrel aj zoborský mních Benedikt.“ – nie je možné to, že Benedikt v skutočnosti nezomrel mučeníckou smrťou, keďže aspoň podľa narácie jeho legendy bol skôr obeťou lúpežnej vraždy? Kresťanský typ mučeníka by mal trpieť a zomrieť pre vieru, čo nebol Benediktov prípad. Čo Maurus zapísal ako typ mučeníctva, nemuseli iné authority v Uhorsku (zvlášť v iných regiónoch, kde Benediktov kult nebol prítomný) akceptovať.

X.

V oponentskom posudku na predloženú dizertačnú tému som sa venoval najmä pasážam, s ktorými nemôžem ako historik súhlasiť. Ide o svojvoľné a od prameňov odtrhnuté interpretácie, ktorými sa dizertant snažil prepojiť dejiny 9. a 11. storočia. Rád by som upozornil, že takto podané dejiny nie sú históriou, ale veľmi voľným rozprávaním o minulosti, ktoré má s historickou skutočnosťou spoločné asi toľko ako väčšina stredovekých legiend. Historikovou úlohou je v tomto prípade analýza hagiografických prameňov, a nie vytváranie nových a vlastných legiend, pretože takto sa historik stane legendistom a nie vedcom.

Na druhej strane musím uznať, že dizertantove kapitoly o sv. Štefanovi, sv. Imrichovi, sv. Gerardovi a sv. Ladislavovi poskytujú zaujímavé čítanie a v nich predviedol to, za čo si dizertant zaslúži pochvalu a uznanie. Práve na takto spracovanom materiáli je možné v budúcnosti ďalej pracovať. Svoje napokon pozitívne záverečné hodnotenie tejto práce spájam s vierou, že sa mi podarilo dizertanta upozorniť na veľmi závažné chyby, a že na odstraňovaní týchto chýb bude musieť v budúcnosti pracovať. Len tak historici môžu problémy skúmať a nebyť ich súčasťami.

XI.

Na základe vyššie uvedeného navrhujem, aby bol na základe tejto práce udelený Mgr. Bc. Petrovi Bučkovi titul Ph. D. v odbore „Církevní a obecné dějiny“.

Prof. Mgr. Miroslav Lysý, PhD.
Katedra právnych dejín a právnej komparatistiky
Univerzita Komenského v Bratislave,
Právnická fakulta

V Modre 25. 1. 2022

